

4. ΑΓΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ, Ο ΠΑΤΕΡΑΣ

α) Ἡ εὐχή τοῦ τρισάγιου ὕμνου

Στό πρῶτο μέρος τῆς θείας Λειτουργίας καί τήν ὥρα πού ψάλλεται ἀπό τό χορό ὁ τρισάγιος ὕμνος (Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός κτλ.), ὁ ἱερέας ἀπευθύνει στό Θεό – Πατέρα τήν παρακάτω εὐχή, πού λέγεται «εὐχή τοῦ τρισαγίου ὕμνου».

«Ἄγιε Θεέ, Σὺ πού εὐαρεστεῖσαι στούς ἁγίους καί ἀνυμνεῖσαι μέ τόν τρισάγιο ὕμνο ἀπό τίς ἀγγελικές τάξεις τῶν Σεραφεῖμ καί δοξολογεῖσαι ἀπό τά Χερουβεῖμ καί προσκυνεῖσαι ἀπό ὅλες τίς ἐπουράνιες δυνάμεις· Σὺ πού ἔφερες τά πάντα ἀπό τήν ἀνυπαρξία στήν ὑπαρξη· Σὺ πού ἐκτίσες τόν ἄνθρωπο κατὰ τή δική σου εἰκόνα καί ὁμοίωση καί τόν καταστόλισες μέ ὅλα σου τά χαρίσματα· Σὺ πού δίνεις σοφία καί σύνεση σ' ἐκεῖνον πού τή ζητεῖ καί δέν παραβλέπεις τόν ἁμαρτωλό, ἀλλά ὀρισες τή μετάνοια γιά νά σωθεῖ· Σὺ πού ἀξίωσες ἐμᾶς τούς ταπεινοὺς καί ἀνάξιους

δούλους σου και την ώρα τούτη να στεκόμαστε μπροστά στη δόξα του αγίου Θυσιασπρίου σου και να σου προσφέρουμε την προσκύνηση και τη δόξα που σου οφείλεται. Σύν, Κύριε, δέξου και από το στόμα μας τό άμαρτωλό τόν τρισάγιο ύμνο και ρίξε σέ μάς τό βλέμμα της αγαθότητάς σου. Συχώρεσέ μας όλα τά άμαρτήματα που κάναμε είτε με τή θέλησή μας είτε χωρίς να τό θέλουμε. Άγίασε τις ψυχές και τά σώματά μας και άξιωσε μας να σε λατρεύουμε με εύλάβεια σ' όλη μας τή ζωή, με τή μεοιτεια της άγιας Θεοτόκου και όλων τών άγιων, οι οποίοι ανέκαθεν σου έδωσαν χαρά γιατί έζησαν όπως ήθελες. Γιατι Σύν είσαι ο Θεός μας ο άγιος και σέ σένα, τόν Πατέρα και τόν Υίο και τό Άγιο Πνεύμα άπευθυνουμε τή δοξολογία μας και τώρα και πάντοτε και σ' όλους τούς αιώνες».

β) 'Η θεολογική σημασία του τρισάγιου ύμνου και της εύχης του

Ο λειτουργικός ύμνος «Άγιος ο Θεός, άγιος ισχυρός κτλ.» λέγεται τρισάγιος ύμνος, επειδή επαναλαμβάνεται σ' αυτόν τρεις φορές ή λέξη άγιος και επειδή αναφέρεται στον τριουπόστατο Θεό. Δηλαδή, άγιος, (είναι) ο Θεός, ο άναρχος Πατέρας, άγιος ισχυρός, ο συνάναρχος Υιός, άγιος άθάνατος, τό Πνεύμα τό Άγιο. Ο τρισάγιος ύμνος λέγεται και άγγελικός, γιατί προήλθε από τό γνωστό άγγελικό ύμνο του όράματος του προφήτη Ησαΐα.

Ψάλλοντας ή στρατευόμενη (έπίγεια) Έκκλησία τόν τρισάγιο ύμνο ένώνει τή φωνή της με τά λειτουργικά πνεύματα, τούς άγγέλους και τούς άγιους της θριαμβεύουσας Έκκλησίας, σέ μία παγκόσμια λατρευτική δοξολόγηση του Τριαδικού Θεού. Τή στιγμή αυτή ο λαός του Θεού γίνεται ισότιμος με τις άσώματες και νοερές δυνάμεις του Ούρανοϋ. Ο τρισάγιος ύμνος, με τόν όποιο ο πιστός λαός ύμνει τήν αγιότητα του Θεού, άποκαλύπτει τή μελλοντική ένωση και ισότητα του λαού αυτού με τούς άγγέλους.

Αυτή είναι ή θεολογική σημασία του τρισάγιου ύμνου.

Άλλ' ο τρισάγιος ύμνος έχει και δοξολογικό και ικετευτικό χαρακτήρα. Ο ιερέας μαζί με τό πλήρωμα της Έκκλησίας δοξάζει πρώτα τό Θεό της αγάπης γιά τή δημιουργία του σύμπαντος από τό μηδέν, γιά τήν πλάση του άνθρώπου κατά τή δική του εικόνα και όμοίωση, γιά τό άπέραντο έλεός του προς τούς άμαρτωλούς. Ζητεί κατόπιν τή συχώρηση τών άμαρτιών μας και τόν άγιασμό μας γιά να τόν λατρεύουμε όπως πρέπει σ' όλη μας τή ζωή.

γ) 'Η αγιότητα του Θεού και ο σεβασμός του Ονόματός του

Ένώ ο άνθρωπος μπορεί να είναι με τή χάρη του Θεού και τις δικές του προσπάθειες σχετικά μόνο άγιος, ο Θεός είναι άπόλυτα άγιος, δηλαδή είναι άγιος έκ φύσεως, από τήν ουσία και τήν ύπαρξή του. Ώς άγιος ο Θεός είναι έλεύθερος από κάθε ήθική άτέλεια, αγαπά μόνο τό αγαθό και άποστρέφεται τήν άμαρτία.

Έμπρός στην αγιότητα του Θεού ο άνθρωπος αισθάνεται δέος και άπερίοριστο σεβασμό. Και τό σεβασμό αυτό έκδηλώνει με τούς λόγους, τά έργα και τή λατρεία του. Με συστολή και εύλάβεια προφέρει τό όνομα του Θεού. Όταν πρόκειται να έκτελέσει μιά πράξη, διερωτάται άν ή πράξη αυτή είναι σύμφωνη με τό θέλημα του Θεού. Και τέλος με σοβαρότητα, άφοσίωση και κατάνυξη ύμνει, δοξάζει, εύχαριστεί και ικετεύει τό Θεό.

δ) 'Η γνώση του Θεού από τόν άνθρωπο στό χώρο της φύσεως και της Έκκλησίας

Ο Θεός χορηγεί σοφία και σύνεση σ' εκείνον που τή ζητεί, όπως λέγει και ή εύχή του τρισάγιου ύμνου. Η σοφία αυτή αναφέρεται στό Θεό και στό Θεία πράγματα. Η άναζήτηση της θεογνωσίας είναι γνήσια έπιθυμία του ανθρώπου, άφου ως πλάσμα του Θεού ο άνθρωπος τείνει διαρκώς προς Αύτόν.

Όπως θά δοϋμε και σέ άλλο μάθημα, ο φυσικός κόσμος είναι μιά διερκής αποκάλυψη της ύπάρξεως του Θεού και τών φυσικών, λογικών και ήθικών ιδιοτήτων Του. Ο άπόστολος Παύλος λέγει ότι ο Θεός φανερώνει στους ανθρώπους, ό,τι μπορεί να τούς γίνει γνωστό γι' Αύτόν. «Γιατί οι άόρατες ιδιότητές του, δηλαδή ή άίωνια δύναμή του και ή θεότητα του, βλέπονται καθαρά άφότου δημιουργήθηκε ο κόσμος, καθόσον γίνονται νοητές διά μέσου τών δημιουργημάτων του» (Ρωμ. 1, 19-20) Παράλληλα όμως ο ίδιος άπόστολος λέγει ότι στή ζωή αυτή βλέπουμε σαν σέ καθρέφτη άμυδρά, ένώ τότε, στό μέλλοντα αιώνα, θά βλέπουμε πρόσωπο προς πρόσωπο (Α' Κορ. 13, 12). Αυτό σημαίνει ότι ή ουσία του Θεού είναι άσύλληπτη και ακατάληπτη από τόν άνθρωπο. Μόνο ή ύπαρξη και οι ιδιότητες του Θεού μας είναι προσιτές, κι αυτές όχι τέλεια.

Άν, λοιπόν παρατηρήσουμε τόν κόσμο και συγχρόνως έννοήσουμε τό Θεό άπαλλαγμένο από τούς περιορισμούς και τις άτέλειες τών φυσικών πραγμάτων, θά καταλήξουμε στό συμπέρασμα ότι ο Θεός είναι άπόλυτος. Ώς άπόλυτο έν ο Θεός είναι πανταχού παρών, παντοδύναμος και αιώνιος.

ένω ως απόλυτο πρόσωπο είναι παντογνώστης, πάνσοφος, ἅγιος, δίκαιος, πανάγαθος, πλήρης ἀγάπης, εὐσπλαχνίας, μακροθυμίας, ἐλέους κτλ.

Ἄλλ' ὁ πιστός μέσα στό λειτουργικό χώρο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας γνωρίζει τό Θεό βιωματικά. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης λέγει ὅτι ὁ ἀόρατος καί ἀκατάληπτος Θεός «ἄλλω λόγῳ καί ὁράται καί καταλαμβάνεται» (μέ ἄλλο τρόπο γίνεται ὁρατός καί ἀντιληπτός). Ὁ ἄλλος αὐτός λόγος εἶναι ἡ προσωπική ἐπικοινωνία μέ τό Θεό, πού πραγματοποιεῖται μέσα στή θεία Λατρεία καί μέ τή μυστηριακή ζωή. Ὁ πιστός γνωρίζει τό Θεό ὡς ἀγάπη καί ζεῖ τήν εἰρήνη καί τή μακαριότητα τῆς παρουσίας Του. Αὐτήν ἀκριβῶς τή γνώση τοῦ Θεοῦ ἐκφράζει ἡ προτελευταία εὐχή τῆς Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου «Ἐνεπλήσθημεν (= χορτάσαμε) τῆς ἀτελευτήτου σου ζωῆς· ἀπηλάυσαμεν τῆς ἀκενώτου (= ἀνεξάντλητης) σου τρυφῆς (= ἀπολαύσεως)...».

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Βλέπομεν γάρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δέ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» (Α' Κορ. 13, 13).

«Ἄπειρον τό θεῖον καί δυσθεώρητον· καί τοῦτο πάντῃ καταληπτόν αὐτοῦ μόνον, ἡ ἀπειρία» (Τό θεῖον εἶναι ἀπειρο καί δύσκολα ὑπάγεται σέ θεωρητικούς κανόνες· καί τοῦτο μόνο εἶναι κατανοητό σ' αὐτό, τό ὅτι δέν μπορούμε νά τό καταλάβουμε) (Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγ. 45,3 PG. 36, 628).

«Ἐν ἐστὶ σημαντικόν τῆς θείας φύσεως ὄνομα, τό ἀρρήτως περί αὐτῆς ἡμῖν θαῦμα κατά ψυχὴν ἐγγινόμενον (Ἕνα ὄνομα ὑπάρχει πού νά δηλώνει τή θεότητα καί αὐτό εἶναι τό ἀρρητο θαῦμα πού ζοῦμε μέσα μας γι' αὐτήν). (Γρηγορίου Νύσσης, Κατ' Εὐνομίου, PG. 45, 769).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Τί καί πῶς μπορεῖ νά μάθει ὁ χριστιανός γιά τό Θεό;
- 2) Ποιά ἔργα φανερώνουν σεβασμό πρὸς τό Θεό;
- 3) Ποιά εἶναι ἡ ἀξία τῆς βιωματικῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ;